

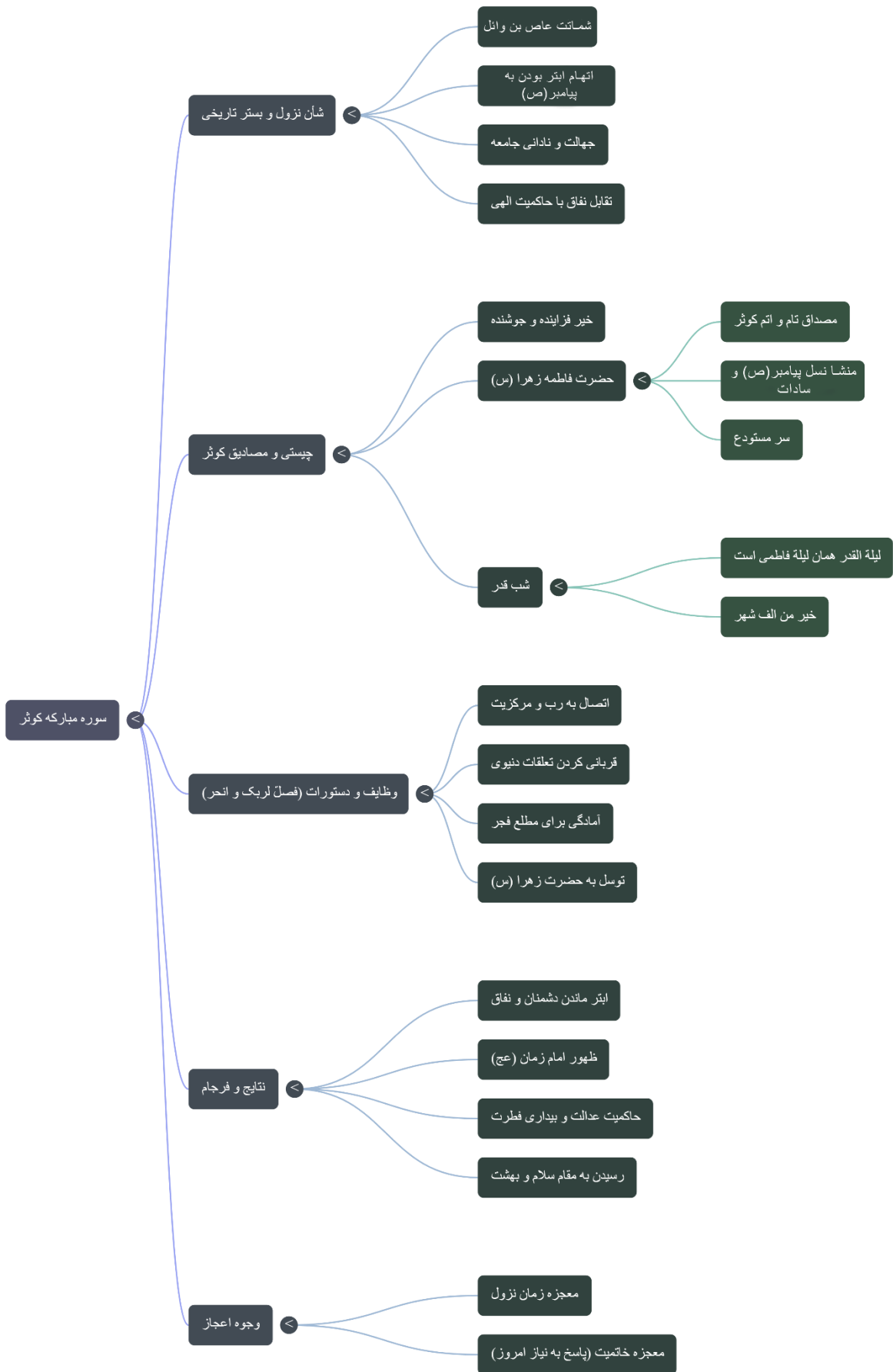
بسم الله الرحمن الرحيم

دوره تفسیر المیزان ۲

سوره مبارکه کوثر

مدرس دوره: دکتر سید محمد صالح هاشمی

گلپایگانی

سوره کوثر

چکیده

سوره مبارکه کوثر در پاسخ به جسارت "عاص بن وائل" (پدر عمرو عاص) نازل شد که پیامبر اکرم (ص) را به دلیل نداشتن فرزند پسر، "ابتر" (بریده نسل) نامیده بود. بر اساس محتوا، "کوثر" تنها به معنای خیر زیاد نیست، بلکه به معنای "خیر فزاینده و جوشان" است که مصداق تام و اتم آن حضرت فاطمه زهرا (س) و پیوند ناگسستنی آن با حقیقت "شب قدر" است. این سوره با تبیین تقابل میان "جریان نفاق و جهالت" و "جریان کوثر و بصیرت"، فرجام تاریخ را پیروزی حق و ظهور "مطلع الفجر" (امام زمان عجل الله فرجه) می‌داند. در حالی که مدعیان و دشمنان در بستر تاریخ "ابتر" و فانی شدند، نسل پیامبر از طریق حضرت زهرا (س) به شکلی اعجاز‌آمیز در سراسر جهان گسترش یافته است.

۱. شأن نزول: تقابل اصالت و نفاق

نزول سوره کوثر در فضایی شکل گرفت که فرهنگ جاهلی، ارزش انسان را به داشتن فرزند پسر و استمرار فیزیکی نسل می‌دانست.

- **شماتت دشمن:** عاص بن وائل، پیامبر(ص) را به دلیل قطع شدن نسل ذکور، "ابتر" خواند. خود او از نظر اصالت خانوادگی دچار ابهام بود و در نظام جاهلی از طریق "چهره‌شناسی" به پدرش منسوب شده بود.
- **پیامدهای جهالت اجتماعی:** جهالت جامعه باعث می‌شود افرادی با هویت مشکوک (مانند فرزندان عاص) به مناصب بالای قدرت در جهان اسلام برسند. این جهالت تا جایی پیش رفت که امیرالمؤمنین (ع) خانه‌نشین شد و ناچار به رویارویی با جریانی شد که با "بازیگری" و "نفاق"، سرنوشت جامعه اسلامی را به دست گرفتند.

- **خطر نفاق:** بزرگترین خطر برای جامعه اسلامی، کفر بیرونی نیست، بلکه "نفاق درونی" است که با پیچیده‌تر شدن جوامع، او نیز پیچیده‌تر می‌شود.

۲. تحلیل واژگانی و مفهومی "کوثر"

برخلاف تصور عامه، کوثر صرفاً به معنای "خیر زیاد" نیست. تمایز دقیقی بین مفاهیم زیر وجود دارد:

مفهوم	تعریف و ویژگی
خیر کثیر	فراوانی در مقدار و سود
کوثر (خیر فزاینده)	چشمه‌ای که از درون می‌جوشد و مدام بر بهره، سود و وجود خود می‌افزاید (فزاینده ذاتی)
ابتر	بریده شده، فانی، و جریانی که علیرغم هیاهو، فاقد ریشه و استمرار است

۳. پیوند وجودی سوره کوثر و سوره قدر

یکی از کلیدی‌ترین بخش‌های تحلیل، برقراری ارتباط بین سوره کوثر و شب قدر است.

- **تطبیق مصداقی:** شب قدر یکی از مصادیق بارز کوثر است؛ زیرا یک شب به اندازه هزار ماه (یک عمر کامل) فزاینده‌گی و برکت دارد.
- **حضرت فاطمه (س):** حقیقت شب قدر: طبق روایت امام صادق (ع)، "لیلۃ‌القدر" همان فاطمه (س) است. شناخت حضرت زهرا (س) به معنای درک حقیقت شب قدر است.

- **پناهگاه ولایت:** ائمه اطهار (ع) در شب قدر به مادر خود، حضرت زهرا (س) پناه می‌برند. این "سرّ مستودع" همان منبعی است که ملائکه و روح در شب قدر بر امام زمان (عج) نازل می‌شوند.
-

۴. دستورالعمل

آیه "فصل لربك وانحر" به عنوان راهکار بهره‌مندی از کوثر تبیین شده است:

۱. **اتصال (نماز):** ایجاد پیوند با مبدأ قدرت و رحمت برای دریافت خیر فزاینده.
 ۲. **نحر (قربانی کردن تعلقات):** نحر تنها به معنای قربانی کردن شتر نیست، بلکه به معنای ذبح کردن وابستگی‌های دنیوی و تعلقاتی است که مانع جهاد، هجرت و آمادگی برای "مطلع الفجر" می‌شوند. انسان باید "در استخدام خودِ دانی بودن" را قربانی کند.
-

۵. اعجاز تداوم نسل و پاسخ به شبهات مدرن

دو جنبه اعجاز سوره کوثر مورد توجه می‌باشد:

- **اعجاز آماری و تاریخی:** علیرغم تحقیرهای اولیه، امروزه نسل حضرت زهرا (س) (سادات) در جهان بیش از ۱۰۰ تا ۱۵۰ میلیون نفر برآورد می‌شود. هیچ خانواده‌ای در تاریخ چنین گسترش نسلی موفق نداشته است. در مقابل، از دشمنان پیامبر (مانند بنی‌امیه و عاص) اثر و نشانی باقی نمانده است.
- **پاسخ به علم‌زدگی:** در دنیای امروز که فناوری و پیشرفت‌های علمی ممکن است منجر به مسخره کردن مفاهیم دینی شود، سوره کوثر تأکید می‌کند که این هیاهوها مانند "کف

روی آب" (باطل) هستند. آنچه اصالت دارد، جریان رشد تکاملی عالم است که به حق ختم می‌شود.

۶. فرجام‌شناسی: از کوثر تا مطلع‌الفجر

سوره کوثر در نهایت به ظهور و حاکمیت عدالت پیوند می‌خورد:

- **ظهور امام زمان (عج):** ایشان به عنوان "یوسف زهرا" و ثمره کوثر، مطلع‌الفجر تاریخ هستند.
 - **بیداری فطرت‌ها:** در زمان ظهور، قدرت‌های مادی و علوم بشری در برابر قدرت مطلع‌الفجر زانو می‌زنند. "بعثت مردم" (بیداری فهم و عقل بشریت) نشانه نزدیک شدن به این فجر است.
 - **تحقق سلام:** نتیجه نهایی کوثر، رسیدن به مقام "سلام" است؛ حالتی بهشتی که در آن هیچ جراحت، خرابی یا گناهی وجود ندارد و بشریت در امنیت کامل قرار می‌گیرد.
-

نتیجه‌گیری

سوره کوثر منشور پایداری حق در برابر نفاق است. این سوره به مؤمنان می‌آموزد که برای بهره‌مندی از خیر فزاینده، باید با تمسک به ولایت حضرت زهرا (س) و قربانی کردن تعلقات، خود را برای واقعه عظیم ظهور و مطلع‌الفجر آماده سازند. هر جریانی خارج از این کوثر، علیرغم هیاهوی ظاهری، لزوماً "ابتر" و رو به زوال است.